

V. FUNKCJE MIERZALNE

§ 181. Definicja funkcji mierzalnej

Niech będzie dana dowolna przestrzeń X i niech S będzie dowolnym σ -ciałem tej przestrzeni.

Funkcję f będziemy nazywać funkcją mierzalną na zbiorze A wtedy i tylko wtedy, gdy spełnia następujące warunki:

($\beta 1$) f jest funkcją rzeczywistą określoną na zbiorze $A \in S$

($\beta 2$)
$$\bigwedge_{a \in \mathbb{R}} \{x: f(x) < a \wedge x \in A\} \in S$$

Funkcję f będziemy nazywać po prostu funkcją mierzalną, jeśli jest mierzalna na całej przestrzeni X .

W przypadku szczególnym, gdy $X = \mathbb{R}^n$, a S jest ciałem zbiorów borelowskich, funkcję mierzalną na zbiorze A będziemy nazywać funkcją borelowską na zbiorze A , a funkcję mierzalną - funkcją borelowską.

W przypadku, gdy X jest przestrzenią co najwyżej przeliczalną, a S jest σ -ciałem wszystkich podzbiorów przestrzeni X , każda funkcja rzeczywista określona na zbiorze $A \subset X$ jest mierzalna na tym zbiorze. Zatem każda funkcja rzeczywista określona w tej przestrzeni jest mierzalna.

Zauważmy, że na mocy definicji każda funkcja rzeczywista jest mierzalna na zbiorze pustym.

Twierdzenie (A)

Funkcja mierzalna na zbiorze A jest mierzalna także na każdym zbiorze $B \in S \wedge B \subset A$

D] Wynika z faktu, że

$$\{x: f(x) < a \wedge x \in B\} = \{x: f(x) < a \wedge x \in A\} \cap B \in S$$

Twierdzenie (B)

Funkcja mierzalna na zbiorach $A_1, \dots, A_m$ jest mierzalna także na zbiorach $\bigcup_{k=1}^{\infty} A_k$ i $\bigcap_{k=1}^{\infty} A_k$.

Funkcja mierzalna na zbiorach $A_1, A_2, \dots$ jest mierzalna także na zbiorach $\bigcup_{k=1}^{\infty} A_k$ i $\bigcap_{k=1}^{\infty} A_k$.

$$D] \bigcap_{\alpha \in \mathbb{R}} \{x: f(x) < \alpha \wedge x \in \bigcup_{k=1}^m A_k\} = \bigcup_{k=1}^m \{x: f(x) < \alpha \wedge x \in A_k\} \in \mathcal{S}$$

Dowód w pozostałych przypadkach jest analogiczny.

§ 182. Twierdzenie

Z] f jest funkcją mierzalną na zbiorze $A \in \mathcal{S}$ w przestrzeni X

T] $\{x: f(x) < \infty \wedge x \in A\} \in \mathcal{S}, \{x: f(x) = \infty \wedge x \in A\} \in \mathcal{S}$

$\{x: f(x) > -\infty \wedge x \in A\} \in \mathcal{S}, \{x: f(x) = -\infty \wedge x \in A\} \in \mathcal{S}$

$\{x: |f(x)| < \infty \wedge x \in A\} \in \mathcal{S}, \{x: |f(x)| = \infty \wedge x \in A\} \in \mathcal{S}$

D] Z założenia jest

$$\bigcap_{n \in \mathbb{N}} \{x: f(x) < n \wedge x \in A\} \in \mathcal{S}$$

$$\bigcap_{n \in \mathbb{N}} (\{x: f(x) \geq -n \wedge x \in A\} = A - \{x: f(x) < -n \wedge x \in A\} \in \mathcal{S})$$

skąd

$$\{x: f(x) < \infty \wedge x \in A\} = \bigcup_{n=1}^{\infty} \{x: f(x) < n \wedge x \in A\} \in \mathcal{S}$$

$$\{x: f(x) > -\infty \wedge x \in A\} = \bigcup_{n=1}^{\infty} \{x: f(x) \geq -n \wedge x \in A\} \in \mathcal{S}$$

Wobec tego

$$\{x: |f(x)| < \infty \wedge x \in A\} = \{x: f(x) < \infty \wedge x \in A\} \cap$$

$$\cap \{x: f(x) > -\infty \wedge x \in A\} \in \mathcal{S}$$

$$\{x: f(x) = \infty \wedge x \in A\} = \{x: f(x) > -\infty \wedge x \in A\} -$$

$$- \{x: |f(x)| < \infty \wedge x \in A\} \in \mathcal{S}$$

$$\begin{aligned} \{x: f(x) = -\infty \wedge x \in A\} &= \{x: f(x) < \infty \wedge x \in A\} - \\ &- \{x: |f(x)| < \infty \wedge x \in A\} \in \mathcal{S} \\ \{x: |f(x)| = \infty\} &= A - \{x: |f(x)| < \infty \wedge x \in A\} \in \mathcal{S} \end{aligned}$$

§ 183. Twierdzenie

Z] f jest funkcją mierzalną na zbiorze $A \in \mathcal{S}$ w przestrzeni X .
 $\mathcal{B}$ jest ciałem zbiorów borelowskich na prostej $\mathbb{R}$.

T] $\bigwedge_{B \in \mathcal{B}} \{x: f(x) \in B \wedge x \in A\} \in \mathcal{S}$

D] Niech $\mathcal{K}$ oznacza klasę wszystkich zbiorów $K \subset \mathbb{R}$ spełniających warunek

$$\{x: f(x) \in K \wedge x \in A\} \in \mathcal{S}$$

Wykażemy, że klasa $\mathcal{K}$ jest σ -ciałem. Zauważmy przede wszystkim, że na mocy założenia o mierzalności funkcji f klasa $\mathcal{K}$ zawiera wszystkie półproste postaci $(-\infty; \alpha)$, gdzie $\alpha \in \mathbb{R}$. Wobec tego klasa $\mathcal{K}$ nie jest pusta, czyli spełnia warunek ($\sigma 1$) dla σ -ciała. Następnie na mocy własności σ -ciała $\mathcal{S}$ mamy

$$\begin{aligned} K \in \mathcal{K} &\Rightarrow \{x: f(x) \in K \wedge x \in A\} \in \mathcal{S} \Rightarrow \{x: f(x) \in K \wedge x \in A\}^c \in \mathcal{S} \Rightarrow \\ &\Rightarrow \{x: f(x) \in K^c \vee x \in A^c\} \in \mathcal{S} \Rightarrow \{x: f(x) \in K^c \vee x \in A^c\} \cap A \in \mathcal{S} \Rightarrow \\ &\Rightarrow \{x: f(x) \in K^c \wedge x \in A\} \in \mathcal{S} \Rightarrow K^c \in \mathcal{K} \end{aligned}$$

czyli klasa $\mathcal{K}$ spełnia warunek ($\sigma 2$). Wreszcie

$$\begin{aligned} \bigwedge_{j \in \mathbb{N}} K_j \in \mathcal{K} &\Rightarrow \bigwedge_{j \in \mathbb{N}} \{x: f(x) \in K_j \wedge x \in A\} \in \mathcal{S} \Rightarrow \\ &\Rightarrow \bigcup_{j=1}^{\infty} \{x: f(x) \in K_j \wedge x \in A\} \in \mathcal{S} \Rightarrow \\ &\Rightarrow \{x: f(x) \in \bigcup_{j=1}^{\infty} K_j \wedge x \in A\} \in \mathcal{S} \Rightarrow \bigcup_{j=1}^{\infty} K_j \in \mathcal{K} \end{aligned}$$

co oznacza, że klasa $\mathcal{K}$ spełnia także warunek ($\sigma 3$) i jest zatem σ -ciałem. Wobec tego na mocy twierdzenia § 93 jest $\mathcal{B} \subset \mathcal{K}$, co kończy dowód twierdzenia.

§ 184. Twierdzenie

Z] f jest funkcją mierzalną na zbiorze $A \in \mathcal{S}$ w przestrzeni X .

T] Dla dowolnych $a, b \in \mathbb{R}_0$

$$\{x: f(x) < a \wedge x \in A\} \in \mathcal{S}, \quad \{x: a < f(x) < b \wedge x \in A\} \in \mathcal{S}$$

$$\{x: f(x) > a \wedge x \in A\} \in \mathcal{S}, \quad \{x: a \leq f(x) < b \wedge x \in A\} \in \mathcal{S}$$

$$\{x: f(x) \leq a \wedge x \in A\} \in \mathcal{S}, \quad \{x: a < f(x) \leq b \wedge x \in A\} \in \mathcal{S}$$

$$\{x: f(x) \geq a \wedge x \in A\} \in \mathcal{S}, \quad \{x: a \leq f(x) \leq b \wedge x \in A\} \in \mathcal{S}$$

$$\{x: f(x) = a \wedge x \in A\} \in \mathcal{S}, \quad \{x: f(x) \neq a \wedge x \in A\} \in \mathcal{S}$$

D] Dla $\alpha = -\infty$ mamy

$$\{x: f(x) < \alpha \wedge x \in A\} = \emptyset \in \mathcal{S}$$

Dla $\alpha \neq -\infty$ mamy

$$\begin{aligned} \{x: f(x) < \alpha \wedge x \in A\} &= \{x: f(x) \in (-\infty; \alpha) \wedge x \in A\} \cup \\ &\cup \{x: f(x) = -\infty \wedge x \in A\} \end{aligned}$$

Ponieważ przedział $(-\infty; \alpha)$ jest zbiorem borelowskim, więc na mocy twierdzenia § 183 pierwszy zbiór w powyższej sumie należy do σ -ciała $\mathcal{S}$. Drugi należy do $\mathcal{S}$ na mocy twierdzenia § 182. Zatem w całej ogólności jest

$$\{x: f(x) < \alpha \wedge x \in A\} \in \mathcal{S}$$

Analogicznie dowodzimy, że

$$\{x: f(x) > \alpha \wedge x \in A\} \in \mathcal{S}$$

Mamy następnie

$$\{x: f(x) \leq \alpha \wedge x \in A\} = A - \{x: f(x) > \alpha \wedge x \in A\} \in \mathcal{S}$$

$$\{x: f(x) \geq \alpha \wedge x \in A\} = A - \{x: f(x) < \alpha \wedge x \in A\} \in \mathcal{S}$$

$$\{x: f(x) = \alpha \wedge x \in A\} = \{x: f(x) \leq \alpha \wedge x \in A\} \cap$$

$$\cap \{x: f(x) \geq \alpha \wedge x \in A\} \in \mathcal{S}$$

$$\{x: \alpha < f(x) < b \wedge x \in A\} = \{x: f(x) > \alpha \wedge x \in A\} \cap$$

$$\cap \{x: f(x) < b \wedge x \in A\} \in \mathcal{S}$$

Dowód w pozostałych przypadkach jest analogiczny.

§ 185. Twierdzenie

Z] f jest funkcją mierzalną na zbiorze $A \in \mathcal{S}$ w przestrzeni X .

T] $\bigwedge_{c \in \mathbb{R}}$ funkcja cf jest mierzalna na zbiorze A .

$\bigwedge_{\substack{c \in \mathbb{R} \\ c > 0}}$ funkcja $|f|^c$ jest mierzalna na zbiorze A .

D] Obie funkcje cf i $|f|^c$ są funkcjami rzeczywistymi określonymi na zbiorze A , czyli spełniają warunek (β_1) dla funkcji mierzalnych. Wystarczy zatem sprawdzić, że spełniają one również warunek (β_2) . Otóż mamy na mocy twierdzenia § 184

$$\bigwedge_{\alpha \in \mathbb{R}} \{x: cf(x) < \alpha \wedge x \in A\} = \begin{cases} \{x: f(x) < \frac{\alpha}{c} \wedge x \in A\} \in \mathcal{S} & \text{dla } c > 0 \\ A \in \mathcal{S} & \text{dla } c = 0 \text{ i } \alpha > 0 \\ 0 \in \mathcal{S} & \text{dla } c = 0 \text{ i } \alpha \leq 0 \\ \{x: f(x) > \frac{\alpha}{c} \wedge x \in A\} \in \mathcal{S} & \text{dla } c < 0 \end{cases}$$

Wynika stąd, że funkcja cf jest mierzalna na zbiorze A .

Na mocy twierdzenia § 183 jest

$$\bigwedge_{\substack{\alpha \in \mathbb{R} \\ \alpha \leq 0}} \{x: |f(x)| < \alpha \wedge x \in A\} = 0 \in \mathcal{S}$$

$$\bigwedge_{\substack{\alpha \in \mathbb{R} \\ \alpha > 0}} \{x: |f(x)| < \alpha \wedge x \in A\} = \{x: f(x) \in (-\alpha, \alpha) \wedge x \in A\} \in \mathcal{S}$$

ponieważ przedział $(-\alpha, \alpha)$ jest zbiorem borelowskim. Zatem funkcja $|f|$ jest mierzalna na zbiorze A i wobec tego

$$\bigwedge_{\alpha \in \mathbb{R}} \bigwedge_{\substack{c \in \mathbb{R} \\ c > 0}} \{x: |f(x)|^c < \alpha \wedge x \in A\} = \begin{cases} 0 \in \mathcal{S} & \text{dla } \alpha \leq 0 \\ \{x: |f(x)| < \alpha^{\frac{1}{c}} \wedge x \in A\} \in \mathcal{S} & \text{dla } \alpha > 0 \end{cases}$$

Oznacza to, że funkcja $|f(x)|^c$ jest mierzalna na zbiorze A .

§ 186. Twierdzenie

Z] 1^0 $f_1, \dots, f_n$ są funkcjami mierzalnymi i skończonymi na zbiorze $A \in \mathcal{S}$ w przestrzeni X .

2° h jest funkcją borelowską na zbiorze $\forall \in \mathcal{B}_n$, gdzie $\mathcal{B}_n$ jest σ -ciałem zbiorów borelowskich w przestrzeni euklidesowej $\mathbb{R}^n$, takim że

$$\bigwedge_{x \in A} (f_1(x), \dots, f_n(x)) \in \forall$$

$$3^\circ \bigwedge_{x \in A} f(x) \stackrel{\text{def}}{=} h[f_1(x), \dots, f_n(x)]$$

T 1° f jest funkcją mierzalną na zbiorze A .

2° gdy funkcja h jest skończona, funkcja f jest też skończona.

D Część 2° tezy wynika wprost z definicji funkcji f . Z tej definicji wynika również, że funkcja f spełnia warunek (β_1) dla funkcji mierzalnej. Mamy ponadto

$$(*) \bigwedge_{\alpha \in \mathbb{R}} (\{x: f(x) < \alpha \wedge x \in A\} = \{x: (f_1(x), \dots, f_n(x)) \in A_\alpha \wedge x \in A\})$$

gdzie

$$(**) A_\alpha \stackrel{\text{def}}{=} \{(x_1, \dots, x_n): h(x_1, \dots, x_n) < \alpha \wedge (x_1, \dots, x_n) \in \forall\} \in \mathcal{B}_n$$

Wystarczy zatem wykazać, że

$$(***) \bigwedge_{\alpha \in \mathbb{R}} \{x: (f_1(x), \dots, f_n(x)) \in A_\alpha \wedge x \in A\} \in \mathcal{S}$$

Niech $\mathcal{K}$ będzie klasą wszystkich zbiorów $K \subset \mathbb{R}^n$, dla których

$$\{x: (f_1(x), \dots, f_n(x)) \in K \wedge x \in A\} \in \mathcal{S}$$

Wykażemy, że klasa $\mathcal{K}$ jest σ -ciałem. Zauważmy przede wszystkim, że klasa $\mathcal{K}$ zawiera wszystkie przedziały postaci $(-\infty; u)$, gdzie $u = (u_1, \dots, u_n) \in \mathbb{R}_0^n$, ponieważ wtedy

$$\begin{aligned} & \{x: (f_1(x), \dots, f_n(x)) \in (-\infty; u) \wedge x \in A\} = \\ & = \{x: f_1(x) < u_1 \wedge \dots \wedge f_n(x) < u_n \wedge x \in A\} = \\ & = \{x: f_1(x) < u_1 \wedge x \in A\} \cap \dots \cap \{x: f_n(x) < u_n \wedge x \in A\} \in \mathcal{S} \end{aligned}$$

na mocy założenia, że funkcje $f_1, \dots, f_n$ są mierzalne na zbiorze A . Zatem klasa $\mathcal{K}$ nie jest pusta, czyli spełnia warunek (σ_1) dla σ -ciała. Następnie, wykorzystując fakt, że $\mathcal{S}$ jest σ -ciałem, mamy

$$K \in \mathcal{K} \Rightarrow \{x: (f_1(x), \dots, f_n(x)) \in K \wedge x \in A\} \in \mathcal{S} \Rightarrow$$

$$\Rightarrow \{x: (f_1(x), \dots, f_n(x)) \in K \wedge x \in A\}^c \in \mathcal{S} \Rightarrow$$

$$\Rightarrow \{x: (f_1(x), \dots, f_n(x)) \in K^c \vee x \in A^c\} \in \mathcal{S} \Rightarrow$$

$$\Rightarrow \{x: (f_1(x), \dots, f_n(x)) \in K^c \vee x \in A^c\} \cap A \in \mathcal{S} \Rightarrow$$

$$\Rightarrow \{x: (f_1(x), \dots, f_n(x)) \in K^c \wedge x \in A\} \in \mathcal{S} \Rightarrow K^c \in \mathcal{K}$$

czyli klasa $\mathcal{K}$ spełnia warunek ($\sigma 2$). Dalej mamy

$$\bigwedge_{j \in \mathbb{N}} K_j \in \mathcal{K} \Rightarrow \bigwedge_{j \in \mathbb{N}} \{x: (f_1(x), \dots, f_n(x)) \in K_j \wedge x \in A\} \in \mathcal{S} \Rightarrow$$

$$\Rightarrow \bigcup_{j=1}^{\infty} \{x: (f_1(x), \dots, f_n(x)) \in K_j \wedge x \in A\} \in \mathcal{S} \Rightarrow$$

$$\Rightarrow \{x: (f_1(x), \dots, f_n(x)) \in \bigcup_{j=1}^{\infty} K_j \wedge x \in A\} \in \mathcal{S} \Rightarrow \bigcup_{j=1}^{\infty} K_j \in \mathcal{K}$$

Zatem klasa $\mathcal{K}$ spełnia również warunek ($\sigma 3$) i jest σ -ciałem. Na mocy twierdzenia § 93 mamy $\mathcal{B}_n \subset \mathcal{K}$, skąd na mocy $(**)$ wszystkie zbiory A_α należą do klasy $\mathcal{K}$, czyli spełniają warunek $(***)$. Z równości $(*)$ wynika, że funkcja f spełnia warunek ($\beta 2$) dla funkcji mierzalnej i wobec tego jest mierzalna na zbiorze A .

§ 187. Twierdzenie

Z $f_1, \dots, f_n$ są funkcjami mierzalnymi na zbiorze $A \in \mathcal{S}$ w przestrzeni $\mathcal{X}$.

T $\sum_{i=1}^n f_i$ jest funkcją mierzalną na zbiorze $A - B$, gdzie

$$B \stackrel{\text{def}}{=} \left\{ x: \bigvee_{i \in \{1, \dots, n\}} f_i(x) = \infty \wedge \bigvee_{j \in \{1, \dots, n\}} f_j(x) = -\infty \wedge \right.$$

$$\left. \wedge x \in A \right\} = \bigcup_{i=1}^n \{x: f_i(x) = \infty \wedge x \in A\} \cap$$

$$\cap \bigcup_{j=1}^n \{x: f_j(x) = -\infty \wedge x \in A\} \in \mathcal{S}$$

D $f_1 + \dots + f_n$ jest funkcją rzeczywistą określoną na zbiorze $A - B \in \mathcal{S}$, spełnia zatem warunek ($\beta 1$) dla funkcji mierzalnych. Zbiór $A - B$ można przedstawić w postaci

$$A - B = C + D + E$$

gdzie

$$\begin{aligned} C &\stackrel{\text{def}}{=} \left\{ x : \bigvee_{i \in \{1, \dots, n\}} f_i(x) = -\infty \wedge x \in A - B \right\} = \\ &= \bigcup_{i=1}^n \left\{ x : f_i(x) = -\infty \wedge x \in A - B \right\} \in \mathcal{S} \\ D &\stackrel{\text{def}}{=} \left\{ x : \bigvee_{i \in \{1, \dots, n\}} f_i(x) = \infty \wedge x \in A - B \right\} = \\ &= \bigcup_{i=1}^n \left\{ x : f_i(x) = \infty \wedge x \in A - B \right\} \in \mathcal{S} \\ E &\stackrel{\text{def}}{=} \left\{ x : \bigwedge_{i \in \{1, \dots, n\}} |f_i(x)| < \infty \wedge x \in A - B \right\} = \\ &= \bigcap_{i=1}^n \left\{ x : |f_i(x)| < \infty \wedge x \in A - B \right\} \in \mathcal{S} \end{aligned}$$

Zatem

$$\bigwedge_{\alpha \in \mathcal{K}} \left\{ x : f_1(x) + \dots + f_n(x) < \alpha \wedge x \in A - B \right\} = C_\alpha + D_\alpha + E_\alpha$$

gdzie

$$\begin{aligned} C_\alpha &\stackrel{\text{def}}{=} \left\{ x : f_1(x) + \dots + f_n(x) < \alpha \wedge x \in C \right\} \\ D_\alpha &\stackrel{\text{def}}{=} \left\{ x : f_1(x) + \dots + f_n(x) < \alpha \wedge x \in D \right\} \\ E_\alpha &\stackrel{\text{def}}{=} \left\{ x : f_1(x) + \dots + f_n(x) < \alpha \wedge x \in E \right\} \end{aligned}$$

Ale

$$C_\alpha = \{ x : -\infty < \alpha \wedge x \in C \} = C \in \mathcal{S}$$

$$D_\alpha = \{ x : \infty < \alpha \wedge x \in D \} = \emptyset \in \mathcal{S}$$

Wobec tego, aby wykazać, że funkcja $f_1 + \dots + f_n$ spełnia warunek (β_2) , czyli jest mierzalna na zbiorze $A - B$, wystarczy jeszcze wykazać, że $E_\alpha \in \mathcal{S}$.

Funkcja

$$h(x_1, \dots, x_n) = x_1 + \dots + x_n$$

jest funkcją borelowską w przestrzeni $\mathbb{R}^n$, ponieważ dla każdego $\alpha \in \mathbb{R}$ zbiór

$$\begin{aligned} \{ (x_1, \dots, x_n) : h(x_1, \dots, x_n) < \alpha \} &= \\ &= \{ (x_1, \dots, x_n) : x_1 + \dots + x_n < \alpha \} \end{aligned}$$

jako zbiór otwarty jest zbiorem borelowskim.

Funkcja

$$f(x) = h[f_1(x), \dots, f_n(x)] = f_1(x) + \dots + f_n(x)$$

jest określona na zbiorze E i na mocy twierdzenia § 186 jest mierzalna na zbiorze E . Wobec tego $E_\alpha \in \mathcal{S}$, co kończy dowód.

§ 188. Twierdzenie

Z] $f_1, \dots, f_n$ są funkcjami mierzalnymi skończonymi na zbiorze $A \in \mathcal{S}$ w przestrzeni X .

T] $\sum_{i=1}^n f_i$ jest funkcją mierzalną skończoną na zbiorze A .

D] Twierdzenie powyższe jest oczywistym wnioskiem z twierdzenia poprzedniego, w którym w danym przypadku mamy $\mathcal{B} = 0$ na mocy skończoności funkcji $f_1, \dots, f_n$.

§ 189. Twierdzenie

Z] f_1, f_2 są funkcjami mierzalnymi na zbiorze $A \in \mathcal{S}$ w przestrzeni X .

T] $f_1 - f_2$ jest funkcją mierzalną na zbiorze $A - B$, gdzie

$$\begin{aligned} B &\stackrel{\text{def}}{=} \{ x : (f_1(x) = f_2(x) = \infty \vee f_1(x) = f_2(x) = -\infty) \wedge x \in A \} = \\ &= \{ x : f_1(x) = \infty \wedge x \in A \} \cap \{ x : f_2(x) = \infty \wedge x \in A \} + \\ &+ \{ x : f_1(x) = -\infty \wedge x \in A \} \cap \{ x : f_2(x) = -\infty \wedge x \in A \} \in \mathcal{S} \end{aligned}$$

D] Twierdzenie powyższe jest oczywistym wnioskiem z twierdzeń § 187 i § 185, ponieważ

$$f_1 - f_2 = f_1 + (-1)f_2$$